

Письмові завдання для підготовки до семінару:

Тема 5. Філософія Нового часу

1. Як Вам відомо, Ф. Бекон створив вчення про примари або ідоли. Він визначає їх як добровільно прийняті людьми омані, що створюють перепони на шляху пізнання себе та світу. Наведіть приклади примар (ідолів), які супроводжують життя сучасної цивілізованої людини.

Ідоли роду:

Соціальні норми та очікування, які встановлені у нашій культурі, можуть стати ідолами, які перешкоджають розумінню та сприйняттю світу в цілому.

Ідоли печери:

Релігійні уявлення, які накладаються на людину в дитинстві та не дозволяють їй розглядати світ з іншої точки зору; стереотипи про національності, статі, професії тощо, які можуть заважати правильному розумінню людей та різних ситуацій;

Соціальні стереотипи, які визначають ролі чоловіків та жінок в суспільстві. Наприклад, чоловіки, які відчують, що не можуть висловлювати свої почуття або бути вразливими, тому що це суперечить стереотипним уявленням про чоловіків у суспільстві.

Ідоли театру:

Філософські концепції, які можуть ставити певні обмеження на наше мислення та сприйняття реальності;

Наукові теорії, які можуть впливати на наше розуміння світу, але не завжди відповідають реальності. Наприклад, вчення про соціальні конструкції, які стверджує, що наші ролі та ідентичності формуються на основі соціальних норм та стереотипів.

Ідоли площі / ринку:

Реклама, яка впливає на наші покупки та сприйняття продуктів, політична реклама, яка маніпулює нашими поглядами та переконаннями. Наприклад, рекламні кампанії, які демонструють ідеалізовані зображення жінок з метою продажу товарів, що може створювати спотворену уяву про красу та стандарти вигляду;

Масова культура та комерційна індустрія, яка формує наші погляди та сприйняття світу.

Наприклад, масові новинні медіа, які можуть пропагувати певні погляди на події в світі, чи музичні та кінострічки, які можуть впливати на наші погляди на різні аспекти життя.

2. Заповніть таблицю:

Особливості філософії Просвітництва

Я

Критерії	Зміст
Соціально-історичні умови	Освічений абсолютизм; Велика Французька революція; перехід від феодалізму до капіталізму; промислова і наукова революція

Предмет філософії	Принципи "природного права" та суспільного договору, згідно з якими будь-яка людина повинна мати гарантії на повноцінне життя й реалізацію матеріальних і духовних потреб особи.
Основні концепції	<p>Одна з центральних тез філософії – думка про «розумність» світу – трансформується в ідею, що <i>освіта</i> є головною рушійною силою історії, джерелом і головним засобом досягнення людством <i>рівності, братерства і свободи</i>, тобто стану відповідності вимогам розуму. Усе – релігія, розуміння природи, державний лад – зазнавало нещадної критики з позицій розумності.</p> <p>Гасло епохи Просвітництва: “Май мужність користуватися власним розумом” - запропоноване І.Кантом в роботі “Відповідь на питання: Що таке Просвітництво?” (1784). За ним, Просвітництво - це вихід людини із стану неповноліття, в якому вона знаходиться за власною виною, за нестачею рішучості і мужності користуватись розумом без керівництва з боку когось іншого. Людину слід <i>навчити</i> користуватися власним розумом, звільнити від марновірства, догм і забобонів шляхом критичного перегляду усіх цінностей. Особливість епохи Просвітництва в тому, що вона більшою мірою, ніж попередні формувала <i>новий тип особистості</i>, громадянина, котрий свідомо служить суспільству, виходячи із <i>власних</i>, а не нав’язаних йому іззовні спонукань.</p> <p>Просвітителі підкреслювали, що людина є, насамперед, <i>продуктом</i> оточуючого її середовища і тим самим закликали до радикальної зміни суспільних порядків і влаштування їх «по-людськи», тобто розумно і гуманно. Адже людина народжується від природи ні доброю і ні злою, вона стає такою лише в суспільстві. Правильно вихована, тобто освічена, людина займе позицію <i>розумного егоїзму</i>.</p>

	<p>Утверджуючи, що до новітніх досягнень науки і філософії, в першу чергу, слід залучати <i>правителів</i>, просвітителі формували ідеал «<i>освіченого правління</i>». Важливу роль у вдосконаленні суспільства вони відводили <i>філософії</i>, вважаючи її світлом розуму, законів і гуманності.</p> <p>Оскільки знання про природу і суспільство суперечили тому, що стверджувалося релігією, то одну з найважливіших своїх задач просвітителі бачили в <i>критиці релігії</i>, у боротьбі з релігійними догмами, що обумовило <i>антиклерикальну</i> спрямованість їх поглядів, що доходить у деяких просвітителів (Дідро, Гольбаха) до <i>атеїстичної</i>. Традиційній релігії просвітителі протиставили концепцію “<i>природної релігії</i>”, що не суперечить людській природі і містить у собі загальні для всього людства принципи моральності. Універсальна мораль виражалася в принципі: “<i>Вчиняй так, як ти хотів би, щоб вчиняли стосовно тебе</i>”.</p>
Зasadничі цінності	<p>Просвітительська філософія була переважно матеріалістичною, тому що основною теоретичною установкою просвітителів було прагнення пояснити матеріальний світ з нього самого. Але так само, як і в XVII ст., французький матеріалізм XVIII ст. носив механістичний характер. Так, Жюльєн Ламетрі, наприклад, розглядає людський організм як складну машину, тобто навіть людина уявлялась високоорганізованою матерією, яка підкоряється законам механіки. Для матеріалізму XVIII ст. також був притаманний ідеалізм у поясненні суспільних явищ: головною рушійною силою історії вони вважали свідомість і пристрасті, настрої людини, уявлення і волю видатних особистостей, підкреслюючи, що “думки правлять світом”.</p>

3. *Філософський словник*: гуманізм, дедукція, емпіризм, індукція, інтенція, критерій істини, матеріалізм, механіцизм, раціоналізм, секуляризація, сенсуалізм (письмово дати визначення).

Гуманізм — (здатність бачити різницю між добром і злом, поганим і хорошим) визнання людини найвищою цінністю в світі, повага до гідності та розуму людини; течія в західноєвропейській культурі епохи Відродження, право на щастя в житті, і вільний вияв природних почуттів і здібностей. Гуманізм це ставлення до людини, пройняте турботою про її благо, повагою до її гідності; людяність.

Дедукція — процес виведення висновку, що гарантовано слідує, якщо вихідні припущення істинні, то висновок на їх підставі є чинним.

Емпіризм - філософська теорія, що вважає джерелом знань досвід, отриманий через спостереження та дослідження. За емпіристами, знання можна отримати тільки на основі даних спостереження та досвіду, а не за допомогою розуму чи інтуїції.

Індукція - метод логіки та мислення, який використовується для отримання загальних висновків на основі конкретних спостережень та даних.

Інтенція - термін, який використовується для позначення того, що є предметом мислення чи уявлення. Інтенція описує те, що людина спрямовує свою увагу на різноманітні об'єкти та явища.

Критерій істини - стандарт або критерій, за яким оцінюються твердження чи ідеї з точки зору їх істинності. Різні філософські школи та теорії використовують різні критерії істини, такі як емпірична перевірка, логічна суперечність або відповідність до моральних чи етичних принципів.

Матеріалізм - філософська теорія, яка стверджує, що матерія є основою всього існуючого. За матеріалістами, духовний світ та релігійні ідеї є відображенням матеріального світу, а не незалежною реальністю.

Механіцизм - теорія в філософії, яка вважає, що усі явища можна пояснити за допомогою механічних принципів та законів. За механіцистами, світ є механічним механізмом, що працює за точними законами та принципами.

Раціоналізм - філософський напрямок, що вважає, що розум може давати знання про світ, незалежно від досвіду чи сприйняття. Раціоналісти вважають, що істинне знання може бути отримане лише за допомогою розумових процесів, таких як дедукція і аналіз.

Секуляризація - процес відокремлення релігії від політики, культури та інших аспектів суспільного життя, а також зменшення впливу релігії на суспільство в цілому. Секуляризація може бути пов'язана зі зростанням раціоналізму та наукового підходу до світу.

Сенсуалізм - філософський напрямок, який вважає, що джерелом знання є тільки відчуття та сприйняття. Сенсуалісти вважають, що знання про світ можна отримати лише через сприйняття відчуттів, а не за допомогою розуму чи інтуїції.